

"התעוררות חפצה של האומה בכללה לשוב אל ארצה, אל מהותה, אל רוחה ואל תכונתה – באמת אור של תשובה יש בה..."

"כששוכחים את הנשמה העצמית, כשמסיחים דעה מלהסתכל בתוכיות החיים הפנימיים של עצמו, הכל נעשה מעורבב ומסופק. והתשובה הראשית, שהיא מאירה את המחשכים מיד, היא שישוב האדם אל עצמו, אל שורש נשמתו, ומיד ישוב אל האלוקים, אל נשמת כל הנשמות, וילך ויצעד מעלה בקדושה ובטהרה. ודבר זה נוהג בין באיש יחידי, בין בעם שלם, בין בכל האנושות..."

הציטוטים לקוחים מ"אורות התשובה", לרב אברהם יצחק הכהן קוק. הראי"ה קוק נולד בט"ז אלול תרכ"ה (1865), ויום פטירתו הייתה לפני כשבועיים, ג' אלול תרצ"ה (1935). ראוי בחודש התשובה לעסוק בתורתו של הרב קוק בימים אלו. מהי משמעות המשפטים הנ"ל?

בעוד שבוע נקרא בשבת את "פרשת התשובה", דברים פרק ל'. התורה קובעת כי כשעם ישראל יהיה בגלות, אזי בשלב מסוים "והשבות אל לבבך בכל הגויים אשר הדיחך ה' אלוקיך שמה. ושבת עד ה' אלוקיך ... ושב ה' אלוקיך את שבותך ורחמך..."

חידש הרב יהודה אלקלעי (1798-1878, חי בסרביה) שיש שני סוגי תשובה: תשובה פרטית, בו האדם היחיד שב בתשובה, מתקן את מעשיו בבין אדם למקום ובין אדם לחברו. ותשובה כללית, בו העם היהודי שב לארצו, לארץ ישראל! וזה איננו כלל תלוי בתשובה הפרטית של כל אחד ואחד, להיפך! התורה מתארת שקודם העם ישוב בתשובה על ידי החזרה לארץ – ובזה עוסקים הפסוקים הנ"ל – ובשלב מאוחר יותר, יתחילו הפרטים להתעורר לאהוב את ה'!

ובלשונו (מתוך ספרו: פתח כחודה של מחט): "תשובה פרטית, רוצה לומר, שישוב החוטא מחטאו על פי גדרי התשובה אשר גבלו הראשונים ... התשובה הזאת קדמה לעולם... אבל התשובה הכללית רוצה לומר, שישובו כל ישראל על ה' אלקינו לארץ נחלת אבותינו..."

אין ספק שזכינו לראות במו עינינו את התגשמות דברי התורה. אכן העם התעורר לחזור בתשובה, כלומר לחזור לארצו, וכשהעם מתחיל, הקב"ה מסייע, כמו שהפסוקים מבטיחים. ובימינו זוכים אנו גם לראות את תחילת התעוררות הפרטים להתעניין יותר באהבת ה', כהמשך הפסוק שם: ומל ה' אלוקיך את לבבך ...

הרב קוק, שצוטט בתחילת הדברים, ודאי היה מסכים לרעיון שהפרט שב, ושהעם שב. אך בעולמו של הרב קוק, אין להבדיל ביניהם! ה' אחד ושמו אחד, ומתוך הסתכלות אוניברסלית, קבע הרב קוק שהתשובה היא בעצם תהליך אחד, בו האדם מסתכל פנימה לתוך עצמו, חוזר לעצמו, למי שהוא באמת; וכך עושה גם עם. ולכך צועדת, בעצם, כל האנושות.

יהי רצון שנזכה כולנו לשוב כפרטים, לבנות את עצמינו כמי שאנו באמת רוצים להיות – כפי העצמיות האמתית שבתוכנו, ויחד עם זה, להמשיך בתנופת השיבה לארץ, תשובת העם.